

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖS

PAŽYMA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS VALSTYBINĖS KONTROLĖS
ĮSTATYMO NR. IX-1005 2, 3, 12 STRAIPSNIŲ, IV SKYRIAUS ANTROJO SKIRSNIO
PAKEITIMO, PAPILDYMO 6¹ STRAIPSNIU IR IV SKYRIAUS TREČIOJO SKIRSNIO
PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
APLINKOS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. I-2223 15, 19¹, 19², 55 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 55¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
MOKESČIO UŽ APLINKOS TERŠIMĄ ĮSTATYMO NR. VIII-1183 6 STRAIPSNIO IR 1 IR
2 PRIEDĖLIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS
MONITORINGO ĮSTATYMO NR. VIII-529 2, 9, 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO 11¹ STRAIPSNIU PROJEKTŲ
(TAP NR. 19-1004; TAIS NR. 19-7511)

2019-06-25 Nr. NV-1803

Vilnius

Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

Projekto tikslas – mažinti aplinkos teršimą, įgyvendinti „teršėjas moka“ principą, sudaryti galimybes efektyviau vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę.

Dabartinė situacija:

- **Vyriausybės 2018-12-19 pasitarime Aplinkos ministerijai pavesta** nustatyti aiškesnes ir griežtesnes aplinkosaugos reikalavimų neatitinkančios ūkinės veiklos stabdymo sąlygas, aiškiau reglamentuoti ūkinės veiklos taršos šaltinių valstybinių laboratorinių tyrimų atlikimą - atsieti juos nuo ūkinės veiklos patikrinimų, didinti mokesčio už aplinkos taršą tarifus, kad mokesčio dydis skatintų ūkinės veiklos vykdytojus mažinti taršą, užtikrinti patikimus (faktinę situaciją atitinkančius) ūkio subjektų išmetamų / išleidžiamų teršalų ir jų poveikio aplinkai tyrimus, didinti valstybinių tyrimų apimtį ir nustatyti prievolę ūkio subjektams apmokėti valstybinių laboratorinių tyrimų išlaidas, taip pat nustatyti leidimų, suteikiančių teisę laboratorijoms vykdyti taršos šaltinių išmetamų į aplinką teršalų ir teršalų aplinkos elementuose matavimus ir tyrimus, išdavimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo panaikinimo pagrindus / kriterijus.
- Šiuo metu **galiojantis reglamentavimas nesudaro galimybių nutraukti sistemingai aplinką teršiančių subjektų veiklą.**
- **Privalomasis nurodymas neapima aplinkai kenksmingos veiklos stabdymo.** Asmens veikla gali būti sustabdoma tik įrodžius, kad dėl veiklos atsiranda ekosistemos ar jos elementų natūralių funkcijų susilpnėjimas arba netekimas.
- Neįvykdžius privalomojo nurodymo duodamas pakartotinis privalomasis nurodymas. Sprendimą dėl terminų priima privalomąjį nurodymą duodantis pareigūnas. **Šiuo metu galiojantis reglamentavimas neriboja privalomųjų nurodymų skaičiaus,** o už privalomojo nurodymo nevykdymą gresia tik bauda, **todėl pažeidimai dažnai nepašalinami metų metus.**
- Pagal šiuo metu galiojantį reglamentavimą **taršos šaltinių planinė valstybinė laboratorinė kontrolė yra labai neefektyvi** – net mėginių paėmimas laikomas ūkinės veiklos patikrinimu, apie kurį reikia iš anksto pranešti. Dėl šios priežasties pažeidimai dažniausiai nustatomi tik atliekant neplaninius patikrinimus pagal skundus arba kitokią informaciją apie galimai neleistiną taršą. **Apie planuojamą patikrinimą (laboratorinius tyrimus ir matavimus) ūkio subjektas yra informuojamas prieš 10 dienų.**
- **Išlaidos, patirtos atliekant laboratorinius tyrimus ir matavimus, net jei nustatoma, kad asmuo pažeidė aplinkos apsaugos reikalavimus, apmokamos iš valstybės biudžeto,** t. y. iš visų mokesčių mokėtojų.
- Galiojantys **mokesčio už aplinkos taršą tarifai per maži,** nes neskatina teršėjų investuoti į mažiau taršias technologijas, pereiti prie mažiau taršių medžiagų ir kuro naudojimo, įgyvendinti

prevencinių priemonių. Per 8 metų laikotarpį niekas iš teršėjų nepasinaudojo mokestine lengvata ir neinvestavo į priemones, sumažinančias aplinkos teršimą 5 proc. ir daugiau nuo didžiausios leistinos taršos, bet pasirinko mokėti mokesį.

- **Mokesčio tarifai nebuvo keisti nuo 1999 metų**, nors buvo planuota juos peržiūrėti kas 4 metai, nustatant naujus tarifus 5 metų laikotarpiui, palaiapsniui juos didinant. Tačiau iki šiol jie nebuvo keisti, o tik indeksuojami, todėl jų poveikis taršos mažinimui yra menkas, ar netgi visai neveiksmingas, nes praktika rodo, kad išmetamas teršalo kiekis į aplinką nemažėja, o visuomenės nepasitenkinimas akivaizdžiai didėja.

Projekto esmė –siūlomi esminiai pakeitimai:

- **Uždrausti burių produktų patekimą už veiklos vykdymo ribų**, t. y. sugriežtinti ūkinės veiklos reikalavimus - įtvirtinti teršalų (įskaitant žaliavas, produktus, šalutinius produktus, nurodytus Atliekų tvarkymo įstatyme, ir atliekas) medžiagų, žaliavų, produktų neleistino patekimo už veiklos vykdymo teritorijos ribų (į aplinką) apribojimus **ir nustatyti atitinkama juridinių asmenų atsakomybę (baudą 5-10 tūkst. eurų kai išduotas TIPK; baudą 1-3 tūkst. eurų kai išduotas taršos leidimas)**. Siūloma įtvirtinti, kad jokie teršalai, kurių išmetimo nereglementuoja aplinkos apsaugos standartai ir normatyvai, iš viso negalėtų būti išmetami ar išleidžiami į aplinką.
- **Naikinti TIPK ir taršos leidimus už sistemingus ir ilgai nenutraukiamus pažeidimus** – kai 3 kartus per metus nustatomi taršos leidimo sąlygų pažeidimai susiję su neleistinu teršalų išmetimu, atliekų susidarymu, laikymu ar apdorojimu arba neteisėtu gamtos išteklių naudojimu arba jei toks taršos leidimo sąlygų pažeidimas nenutraukiamas ilgiau kaip 6 mėnesius arba NVS centras 3 kartus per metus nustato taršos leidimo sąlygų pažeidimus, susijusius su kvapų valdymu.
- **Griežtinti juridinių asmenų atsakomybę už veiklos vykdymą neturint TIPK (nustatyti baudą 10-30 tūkst. eurų, šiuo metu yra 3-8 tūkst.) ar taršos leidimo arba neįregistruotus įrenginius (nustatyti baudą 5-10 tūkst. eurų, šiuo metu yra 0.6-1 tūkst.)**. Ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas, objektų naudojimas **nesilaikant leidime nustatytų sąlygų** (nustatyti baudą 5-10 tūkst. eurų, šiuo metu yra 0.6-1 tūkst.)
- **Siūloma sugriežtinti privalomųjų nurodymų davimo bei jų įvykdymo užtikrinimo sąlygas:**
 - nebelieka nuostatų, kad asmeniui neįvykdžius duoto privalomojo nurodymo, duodamas pakartotinis privalomasis nurodymas, t.y. dėl to paties pažeidimo gali būti duodamas tik vienas privalomas nurodymas;
 - pareigūnas pats gali duoti privalomojo nurodymo įgyvendinimo terminą iki 1 mėnesio, o suderinęs su institucijos įgaliotu asmeniu – iki 3 mėnesių;
 - ilgesnis terminas (nuo 3 iki 6 mėnesių) būtų nustatomas pagal aplinkos ministro sudarytos komisijos sprendimą;
 - įvedamas naujas teisinis reguliavimas - neįvykdžius privalomojo nurodymo jis perduodamas priverstinai vykdyti antstoliui ir skiriama bauda.
- Siekiant padidinti taršos šaltinių kontrolės efektyvumą, **siūloma numatyti teisę** Aplinkos apsaugos agentūros darbuotojams, **be išankstinio išpėjimo, bet kuriuo metu, patekti į objektus ir paimti teršalų ėminius arba atlikti taršos matavimus.**
- **Nustatomas reikalavimas teršėjui apmokėti** valstybinių laboratorinių aplinkos tyrimų išlaidas, **jei nustatomi leistinos taršos viršijimai ar neteisėta tarša** ir kai tyrimai atliekami siekiant įsitikinti, kad pažeidimas nutrauktas ir/ar jo padariniai pašalinti.
- **Ūkio subjektų aplinkos monitoringą nuo 2025 metų leisti vykdyti tik akredituotoms laboratorijoms**. Numatomas pereinamasis laikotarpis per kurį laboratorijos galėtų pasirengti.
- **Padidinti mokesčius už taršą** (pvz. kietosios dalelės (organinės ir neorganinės) – siūlomas nustatyti tarifas 225 Eur/t, šiuo metu yra 61). Atkreiptinas dėmesys, kad mokesčio mokėtojai yra tik tie asmenys, kuriems privalomas Taršos arba TIPK leidimas, smulkūs teršėjai mokesčio nemoka.

Derinimas:

- **Suderinta** su Sveikatos apsaugos ministerija, Finansų ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Teisingumo ministerija, Europos teisės departamentu, Lietuvos antstolių rūmais, Konkurencijos taryba.

- **Žemės ūkio ministerija ir Žemės ūkio rūmai nepritaria mokesčių už aplinkos taršą didinimui**, nes tai pablogins verslo sąlygas, stabdys ūkio subjektų veiklą ir ekonomikos augimą.
- **Ekonomikos ir inovacijų ministerija** – turi būti aiškiai pagrįsta, kiek nauji mokesčio tarifai gali paveikti ūkio subjektus, pateikti argumentai dėl nustatomų naujų mokesčių tarifų.
- **Lietuvos pramoninkų konfederacija** pateikė pastabas Projektui ir išreiškė poziciją, kad Projektai šiuo metu nėra pakankamai paruošti, jie turi būti tobulinami atsisakant perteklinių nuostatų ir apribojimų ūkio subjektams, atsakingai vertinant siūlomų pakeitimų pasekmes bei siūlomų priemonių proporcingumą.

Atitikimas Vyriausybės programos nuostatom – projektas tiesiogiai Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina plačiau aptarti Projektą tarpinstituciniame pasitarime, pakviečiant dalyvauti suinteresuotų bendruomenių ir socialinių partnerių atstovus.

Ekonomikos politikos grupės patarėja

Gina Gajauskienė